

Bahriyede Zafer Rehberi (Rehber-i Muzafferiyat-ı Bahriye)II. Abdülhamid Devrinde Zırhlı Gemiler ve Deniz Muharebe Doktrinleri

Miralay Ahmet Muhtar (Paşa)

İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2018, 238 sayfa, ISBN: 978-605-295-404-1.

Zafer TANSOY*

Son zamanlarda ülkemizde modern askeri tarih yazıcılığının önem kazanmasıyla birlikte ilgili literatüre katkı yapacak bilimsel araştırma ve eserler de ortaya konmaya başlamıştır. Bu çerçevedeki incelediğimiz eser, Prof. Dr. Ali Fuat Örenç tarafından yayınlanmış ve Miralay Ahmet Muhtar (Paşa) tarafından kaleme alınmıştır. Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizin

* M.S.Ü, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksel Lisans Öğrencisi

bahriye teşkilatının imkân ve kabiliyetlerini dönemin diğer ülkelerinin bahriye teşkilatlarıyla karşılaştırmalı olarak muhataplarının dikkatine sunmaktadır.^{****}

Eserin Ahmet Muhtar Paşa'nın kısa bir biyografisinin ve eserlerinin tanıtıldığı bölümü, özelden müellifin müktesebatı ve genel olarak dönemin Osmanlı zabitanı hakkında fikir vermesi açısından önemlidir.

Müellifin önsözde de belirttiği gibi denizcilik bilimlerinin ve teknolojisindeki gelişmelerin, denizlere hakim olmada başat aktörü olması ve servet kaynaklarına ulaşmanın en etkili yolu olduğu tespitine katılmakla birlikte Osmanlı bahriyesi hakkındaki tespitlerinin dönemin iktidar yapısı içinde makul; ancak ihtiyatla karşılanması gerektiğini düşünüyorum. Gerek taarruz gerekse savunma sistemlerinde meydana gelen stratejik ve teknolojik gelişmelerin birbirlerini olumlu yönde tetikleyici etkisi hakkındaki tespitleri bugün dahi göz ardı edilmeyecek bir unsurdur.

Eserin birinci bölümü, Osmanlı bahriyesinin envanterinde bulunan zırhlı savaş gemileri, zırhlı ve zırhsız kruvazörler, torpil gemileri ve bunlara ait silah, mühimmat ve teçhizatı, dönemin diğer devletlerinin (Fransa, İngiltere, Rusya, Çin, Japonya, Yunanistan) bahriye envanterleriyle birlikte sunulmaktadır. Bu envanterleri tablolar halinde tüm teknik, teknolojik ve teçhizat özellikleriyle birlikte tablolar halinde ortaya koyması, askeri tarihçilere karşılaştırma yapma imkânı sağlaması açısından önemlidir. Teknolojik gelişme ve sahiplikle muharebe alanında elde edilen neticeler arasındaki dağılımın analizi için önem arz etmektedir. Devletlerin envanterinde bulunan savaş gemilerinin tanıtılmasından sonra müellif bu gemilere ait çeşitli teçhizatı yine karşılaştırma imkânı sağlayacak biçimde tüm teknik özellikleriyle tanıtmaktadır. Bunlar, savaş gemilerinde teçhiz edilmiş çeşitli çap ve teknik özelliklere ait toplar ve torpillerdir. Ayrıca bu bölümde tüm bu teçhizatın yapıldığı askeri ve sivil fabrikalar zikredilmiştir. Bu sayede bizlere ilgili ülkelerin teknolojik kapasiteleri ve iktisadi durumları hakkında fikir yürütme imkânı sağlıyor.

Bahriye envanterlerinin detaylı bir tanıtımını yaparak, mevcut savaş gemilerinin ve teçhizatının güçlü ve zayıf yönlerinin dikkate alınarak bir görev tanımının yapılması ve harekât alanlarının belirlenmesinin önemine dikkat çekmektedir. Elde mevcut olan savaş gemilerinin ve sahip oldukları teçhizat ve silah sistemlerinin teknik özelliklerine ve bu teçhizatın kullanımına dikkat çekmektedir. Bunları kullanacak personelin eğitiminin ne derece

^{****} Kitabın kapağında eserin yazarından Miralay Ahmet Muhtar Paşa diye bahsedilmesi bir dizgi hatasından kaynaklanmış görünmektedir. Müellifin sonraki rütbesi paşa parantez içinde yazılmış olmasına rağmen muhtemelen kapak tasarımında dikkatten kaçmıştır.

önemli olduğunu da göz önüne sermektedir. Ayrıca bilimsel bir yaklaşımla yurt dışındaki eğitim materyalleri ve neşriyata dikkat çekmesi ve bunlardan istifade etmenin, başarı için önemli olduğunu belirtmektedir. Bir silahlı gücün, sahip olduğu araç ve gereçlerin, imkân ve kabiliyetlerini bilmesi kadar rakibininkini de bilmesinin ne kadar hayati önemde olduğunu yine bu bölümde belirtmektedir.

Şüphesiz donanmayla girişilecek bir harekâtın birinci öncelikli hedefi, hedef ülkenin sahil ve limanları olacaktır. Ahmet Muhtar Paşa, donanmayla girişilecek harekâtın hedef alanı olan sahillerin savunulmasıyla ilgili yapılması gerekenleri de bu bölümde ele almıştır. Bunun için “*Sabit müdafaa yöntemi, Seyyar müdafaa yöntemi, Seyyar kara müdafası, Seyyar deniz müdafası, Sahil müdafasına deniz ve kara askerlerinin katılması*” gibi yöntemler önermiştir. Ayrıca sahil muhafazası ne tür gemilerin kullanılması gerektiğini de işaret etmiştir. Sahil savunması için gerekli kara unsurlarının neler olduğunu (tahkimat, siper vb.) , kara ve deniz bataryalarının görev taksimini, *Fransa'nın 3 Ocak 1843 nizamnamesini* örnek göstererek izahı Türk askeri tarih yazıcılarına karşılaştırma yapma imkânı sağlaması bakımından önemlidir.

Sahil muhafazasında genel olarak dikkat edilecek hususlar başlığı altında on dokuz maddelik uyarı niteliği taşıyan hususların uygulanıp uygulanmamasının doğuracağı sonuçlarla ilgili tespiti, kitabın aynı zamanda bir eğitim kitabı olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Savaş gemisi yapım teknolojisindeki gelişmelerin bunlara karşı kullanılacak silah ve mühimmatı da geliştirip çeşitlendirdiği de şüphesizdir. Gemilerin teknik özelliklerine (menzil, sürat, zırh yapısı gibi) göre imal edilen ve geliştirilen mühimmatla alakalı bilgiler bu son bölümde anlatılmıştır. Öte taraftan, gemilerde kullanılan zırhlar ve bunların teknik özellikleri, bu özelliklere göre kullanılması gereken topların etkin kullanımı örnekler vasıtasıyla anlatılmıştır. Kullanılan mühimmata ait balistik hesaplamalar yine tablolar halinde aktarılmıştır. Yine çeşitli ülkelerde üretilen top mermileri ve topların balistik hesaplamaları karşılaştırma yapmaya imkân verecek şekilde tablolar halinde verilmiştir.

Eseri yayına hazırlayan Prof. Dr. Ali Fuat Örenç'in takdim yazısında belirttiği üzere, eserin orijinalliğine zarar vermeyecek tarzda yapılan teknik düzeltmeler esere okuma kolaylığı sağlamıştır. Eserde, özellikle istatistiki bilgilerin yer alması ve bunların tablolar halinde takdimi, eserin bilimsel bir araştırma neticesinde ortaya çıktığını kanıtlar niteliktedir. Müellifin eserini yabancı kaynaklarla desteklemesi eserin önemini arttırıcı bir unsur olduğu gibi, bunları dipnotlarında belirtmesi esere bilimsel nitelik kazandırmaktadır. Müellifin

üslubu, eserin aynı zamanda bir ders kitabı olmaya uygun olduğu kanaatini oluşturmuştur. Şüphesiz, eserde Osmanlı bahriye teşkilatı istatistiklerinin diğer devlet istatistikleriyle birlikte verilmesi, karşılaştırmalı tarihçilik açısından önemlidir. Ancak kanaatim müellifin dönemin Osmanlı bahriye teşkilatını idealize ettiği yönünde şekillenmiştir. Ortaya konan istatistiki bilgiler, dönemin bahriye teşkilatının imkân ve kabiliyetlerini öğrenmemiz açısından önemlidir. Askeri tarih yazıcılarına dönemin analiziyle alakalı önemli katkı sağlayacaktır.